

РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУ В ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ В ОСВІТНІЙ ПРАКТИЦІ США

У Сполучених Штатах ранні визначення обдарованості прив'язувались до інтелектуального тесту Стенфорда-Біне розробленого Льюїсом Терманом в 1916 році. Результати 130-140 належали обдарованим. Результати представляли 1-3% вікової групи [16]. Таким чином акцент ставився не на тому що діти роблять, а на те коли (в якому віці) згідно розвитку вони це роблять. Згідно з вищезазначеними переконаннями кривій інтелектуального розвитку присвоювали біологічні властивості, схожі до кривої розподілу зросту чи ваги.

Сучасні дослідження (Робінсона [62], Зіглера [66], Галлахера [20], Сільвермена [68; 69] та Фліна [17]) вказують на те, що нове покоління досягає кращих результатів у тестуванні. Цей факт нашоухе на висновок, що не перевага над попередниками, а створення умов для розвитку впливає на інтелектуальну криву.

Федеральне визначення обдарованості репрезентує сучасне бачення предмета:

„Діти та молодь з видатними талантами в дії, або потенціалом до дії на визначному високому рівні досягнення у порівнянні з однолітками, спільним досвідом та навколишнім середовищем.

Ці діти та молодь виявляють високі здібності в інтелектуальній, творчій та/або мистецькій сферах, володіють надзвичайними лідерськими здібностями, або відзначаються в специфічних академічних напрямках. Вони вимагають служб та діяльності, не представлених у пересічній школі.

Визначні таланти виявляються у дітей та молоді усіх культурних груп, серед усіх економічних прошарків та у всіх сферах людських прагнень (діяльності).” [43]

Перкінс вважає, що інтелектуальна компетенція відображається через три основні фактори:

- Потужність неврологічного комп'ютера.
- Тактичний репертуар або когнітивні стратегії, якими користується особистість.
- Контекстуально специфічний зміст та ноу-хау [50].

Звісно, обдаровані студенти мають переваги в обробці інформації. У більшості випадків їхня здатність використовувати існуючу інформацію для генерування нової на декілька років випереджує їхніх однолітків. Але, необхідно зважати на те, що обдарований учень хоча і може інтуїтивним шляхом вирішити проблему іновативним методом, він чи вона не зможуть користуватись ним повною мірою, доки стратегія не буде відкрито представлена викладачем, як зауважує Глейсер і Рабінович [55]. Отже, завданням школи є відкрите представлення стратегій мислення в розмаїтті змісту та завдань, що й досі є проблемною ділянкою в Сполучених Штатах.

Американські науковці розділяють класифікацію обдарованості, запропоновану Гарднером. Він вирізняє дев'ять чітких категорій здібностей: лінгвістична, логіко-математична, музична, просторова, тілесно-кінестетична, інтерперсональна, інтраперсональна, натуралістична, екзистенційна (не підтверджена), котрі вимагають специфічної навчальної уваги, яка полягає не тільки в плануванні загальної програми для учнів, котрі мають таланти в багатьох з перелічених галузей, а й у знаходженні шляхів роботи з односторонніми талантами [24].

Гетзелз і Джексон спробували розділити „високо інтелектуальних” студентів від „високо креативних”. Дослідження показало, що всі студенти володіють висо-

кими когнітивними здібностями, але креативним студентам у більшій мірі були притаманні такі характеристики як *відданість, практика, та висока мотивація*. Інші високо здібні студенти, менш високо вмотивовані, не мали видатних досягнень, окрім високих оцінок [26].

Довготривале (більше 40 років) дослідження Термана з фінальним дослідженням Голагана та Сірза [31]; аналогічне дослідження Вайта і Рензулі [79]; Суботнік, Кассан, Самерз, Васер [75] показують, що незалежно від походження дітей та напрямку їх таланту досліджені групи з коефіцієнтом IQ 122-196 (середній 157) досягли успіху не тільки в школі і кар'єрі, але й в ментальному здоров'ї, подружжі та особистісному розвитку. Вони внесли вклад у розвиток суспільства і, більш за те, знайшли в ньому своє місце, що, безсумнівно, зробило їх щасливими.

Робінсон доповідає про *об'єктивну* теорію, де інтелект вважається сталим, та *наростаючу* теорію, де інтелект зростає завдяки зусиллям [62]. Двек стверджує, що студенти, прихильники *об'єктивної* теорії, намагаються уникнути труднощів з метою збереження статусу високих здібностей. В той же час прихильники *наростаючої* теорії прикладають зусилля і, долаючи перепони, досягають успіху [15].

Фельдман досліджуючи дві групи дорослих які мали IQ 150 та 180 за Терманом, прийшов до висновку, що геніальність не є окремою функцією інтелекту, а радше є комбінацією інтелекту, індивідуальності, мотивації та навколишнього середовища [16].

Структурований підхід до спостереження, яким користується одна з американських навчальних програм «Ти-Зірка», включає систематизовані записи можливих специфічних поведінок: діти, яким легко дається навчання, проявляють високі здібності, показують зацікавленість та креативність, мають сильний інтерес, відмінно аргументують та вирішують проблеми, розкривають специфічні здібності, вмотивовані, соціально сприйнятні та володіють силою лідерства. Іншими словами, пререконання, притаманні цьому підходу, наголошують на потребі дивитись глибше, ніж IQ тестування з метою виявлення „прихованої обдарованості”.

Хуа та Колман стверджують, що обмеженість студентів у зорі, слуху чи рухах не означає, що вони не можуть бути інтелектуально обдаровані [32]. Навіть серед дітей, вражених аутизмом, трапляються діти з синдромом Аспергера (володіють високим інтелектом [2]). Колман (2002) рекомендує забезпечити всіх учнів з вадами стратегіями, які б допомогли їм вижити в навчальному середовищі [6].

Майже сторічний досвід американських науковців та більш ніж тридцятирічні дослідження докторів Університету Коннектикуту Джо Рензулі та Салі Піс креативних/продуктивних людей постійно показують, що, хоча й не існує єдиного критерію для визначення обдарованості, особистості, які досягли визнання завдяки своїй унікальній освіченості та креативним внескам, володіють відносно чітко визначеними трьома рисами, які схематично виглядають як взаємоперетин трьох кіл, одне з яких відповідає за понад середні (не обов'язково найвищі) здібності, друге - зобов'язання щодо завдання, іншими словами сфокусована форма мотивації (людина, якій не притаманна ця риса, може мати великі ідеї, але ніколи не довести справу до кінця), і, останнє,- креативність (навчання заради навчання на противагу навчанню заради створення не є поведінкою обдарованих). Важливо відзначити, що жодна з рис наодинці не визначає обдарованості. Взаємодія трьох, як показують дослідження, є необхідним інгредієнтом для креативних/продуктивних досягнень.

Люди, які, очевидно, володіють або ж які здатні розвинути взаємодію між цими трьома рисами, мають потребу у різноманітності навчальних можливостей та послуг, які зазвичай не надаються загальноосвітніми програмами.

Підводячи підсумки можна з упевненістю сказати, що інтелектуальні здібності не є нерухомими константами. До того ж, ані расова, ні економічна приналежність, ні навіть вади різного характеру не є перешкодами для розвитку інтелектуальних здібностей. Таким чином, очевидним стає той факт, що створення умов для розвитку впливає на інтелектуальну криву. Отже, не пошук інтелектуально здібних дітей, а створення умов, за яких вони могли б проявити себе у тій чи іншій сфері запропонованій Гарднером, як наприклад, є пріоритетним напрямком у виявленні та розвитку талантів. З цього випливає, що обираючи інтелект за основу ідентифікації обдарованості є шляхом який не може використовуватись як єдиний критерій навіть попри свою дієвість. На підтвердження цього факту історія свідчить про те що Альфреду Біне на початку двадцятого сторіччя керівництвом Сорбони було запропоновано розробити тест на обдарованість, який він, очолюючи лабораторію фізіологічної психології, успішно розробив. Тим же керівництвом із замовленого тесту було відкинуто модуль креативності, який за їхнім переконанням не впливав на академічну успішність учнів. В такому редагованому вигляді тест Біне потрапив до Сполучених Штатів і використовується дотепер.

Література

1. *Artistically and Musically Talented Students* / [Ed.: Zimmerman E.]. - Thousand Oaks, CA: Corwin Press, 2004. - 184 p. - (Essential readings in gifted education [Eds.: Reis S. et al.]; vol. 9).
2. Attwood T. *Asperger's syndrome: A guide for parents and professionals*. - Philadelphia: Jessica Kingsley, 1998.
3. Clark G. *Nurturing the arts in programs for gifted ad talented students* / G. Clark, E. Zimmerman // Phi Delta Kappan. - 1998. - No 79. - P. 746-751.
4. Colangelo N. *A nation deceived: How schools hold back America's brightest students. The Templeton national report on acceleration* / N. Colangelo, S. Assouline, M. Cross. - Iowa City: Bolen and Blank International Center for Gifted Education, 2004.
5. Coleman L. *Schooling the gifted*. - Menlo Park, CA: Addison Wesley, 1985.
6. Coleman L. *A shock to study 7/ Journal of Secondary Gifted Education*. - 2002. - No 14. - P. 39-52.
7. Coleman L. *Being gifted in school: An introduction to development, guidance, and teaching* / L. Coleman, T. Cross. - Waco, TX: Prüf rock Press, 2001.
8. Coleman L. J. *Gifted-child pedagogy: A meaningful chimera?* // Roeper Review. - 2003. - No 25. - P. 163-164.
9. Coleman M. R. *State policies for identification of nontraditional gifted students* / M. R. Coleman, J. J. Gallagher. - Chapel Hill: University of North Carolina, 1992.
10. *Creativity and Giftedness* / [Ed.: Treffinger, D.J.]. - Thousand Oaks, CA: Corwin Press, 2004. - 224 p. - (Essential readings in gifted education [Eds.: Reis S. et al.]; vol. 10).
11. *Culturally Diverse and Underserved Populations of Gifted Students* / [Ed.: A. Y. Baldwin], - Thousand Oaks, CA: Corwin Press, 2004. - 232 p. - (Essential readings in gifted education [Eds.: Reis S. et al.]; vol. 6).
12. *Curriculum for Gifted and Talented Students* / [Ed.: VanTassel-Baska J. L.]. - Thousand Oaks, CA: Corwin Press, 2004. - 208 p. - (Essential readings in gifted education [Eds.: Reis S. et al.]; vol. 4).
13. *Definitions and Conceptions of Giftedness* / [Ed.: Sternberg R. J.]. - Thousand Oaks, CA: Corwin Press, 2004. - 208 p. - (Essential readings in gifted education [Eds.: Reis S. et al.]; vol. 1).
14. *Developing talent in young people* / [Ed.: Bloom B.]. - New York: Ballentine Books, 1985.
15. Dweck C. S. *Self-theories: Their role in motivation, personality, and social development. Esseys in social psychology*. - Philadelphia: Psychology Press, Taylor and Francis Group, 2000.
16. Feldman D. *A follow-up of subjects scoring above 180 IQ in Terman's Genetic Studies of Genius // Exceptional children*. - 1984. - No 50, P. 518-523.
17. Flynn J. *Searching for justice: The discovery of IQ gains over time // American psychologist*. - 1999. - No 54(1). - P. 5-20.

18. Frasier M. The identification of gifted black students: Developing new perspectives // *Journal for the Education of the Gifted*. - 1997. - No 10(3). - P. 155-190.
19. Gallagher J. *Teaching the gifted child* / J. Gallagher, S. Gallagher. - [4th ed.]. - Boston: Allyn and Bacon, 1994.
20. Gallagher J. *Teaching the gifted child*. - [3rd ed.]. - Boston: Allyn and Bacon, 1985.
21. Gallagher J. J. *Project insight: Program evaluation* / J. J. Gallagher, W. Bray. - Chapel Hill, NC: Frank Porter Graham Child Development Institute, 2002.
22. Gardner H. *Frames of mind: the theory of multiple intelligence*. - New York: Basic Books, 1985.
23. Gardner H. Multiple intelligence of leaders // *International Journal of Leadership in Education*. - 1998. - No 1. - P. 203-206.
24. Gardner H. *Multiple intelligences: The theory in practice*. - New York: Basic Books, 1998.
25. Garland A. Educational behavioral problems among highly gifted youth / A Garland, E. Zigler // *Roeper Review*. - 1999. - No 22(1). - P. 41- 44.
26. Getzels J. *Creativity and intelligence* / J. Getzels, P. Jackson. - New York: Wiley, 1962.
27. Getzels J. *Paradigm and practice: On the impact of basic research in education* / P. Suppes // *Impact of research in education*. - Washington, DC: National Academy of Education, 1978.
28. *Grouping and acceleration practices in gifted education* / [Ed.: Brody L. E]. - Thousand Oaks, CA: Corwin Press, 2004. - 208 p. - (Essential readings in gifted education [Eds.: Reis S. et al.]; vol. 3).
29. *Grouping and acceleration practices in gifted education* / [Ed.: Brody L. E]. - Thousand Oaks, CA: Corwin Press, 2004. - 208 p. - (Essential readings in gifted education [Eds.: Reis S. et al.]; vol. 3).
30. Gust-Brey K. An examination of the literature based on the suicidal behaviors of academically gifted students / K. Gust-Brey, T. Cross // *Roeper Review*. - 1999. - No 22(1).
31. Holahan C. *The gifted group in later maturity* / C. Holahan, R. Sears. - Stanford, CA: Stanford University Press, 1995.
32. Hua C. B. *Preparing twice-exceptional students for adult lives: A critical need* / C. B. Hua, M. R. Coleman // *Understanding Our Gifted*. - 2002. - No 14(2). - P. 17-19.
33. *Identification of Students for Gifted and Talented Programs* / [Ed.: Renzulli J. S.]. - Thousand Oaks, CA: Corwin Press, 2004 - 184 p. - (Essential readings in gifted education [Eds.: Reis S. et al.]; vol. 2).
34. *Identifying gifted students: A practical guide* / [Ed.: Johnsen S. K]. - Waco, TX: Prüf rock Press and Texas Association for the Gifted and Talented, 2004.
35. Kearney K. *Gifted children and home schooling: Historical and contemporary perspectives* / [Eds.: Cline S., Hegemar K.J] // *Gifted education in twenty-first century*. - Delray Beach, FL: Winslow Press, 1999. - P. 175-194.
36. Kerr B. A. *Smart boys: Talent manhood, and the search for meaning* / B. A. Kerr, S. J. Cohn. - Scottsdale, AZ: Great Potential, 2001.
37. Kirk S. A. *Educating exceptional children* / S. A. Kirk, J. J. Gallagher, N. J. Anastasiow, M. R. Coleman. - [11th ed.]. - Boston: Houghton Mifflin Company, 2006.
38. Kolloff P. *Special residential high schools* / [Eds.: Coleangelo N., Davis G.] // *Handbook of the gifted education*. - [2nd ed.]. - Boston: Allyn & Bacon, 1997. - P. 198-206
39. Kulik, J. A. *Ability Grouping* / J. A. Kulik, C-L. C. Kulik / [Eds.: Coleangelo N., Davis G.] // *Handbook of the gifted education*. - [2nd ed.]. - Boston: Allyn & Bacon, 1997.
40. Maker J. *Creativity, intelligence, and problem solving: A definition and design for cross-cultural research and measurement related to giftedness* // *Gifted Education International*. - 1993. - No 9. - P. 68-77.
41. McCoach D. B. *Factors that differentiate underachieving students from high-achieving gifted students* / D. B. McCoach, D. Siegle // *Gifted Child Quarterly*. - 2003. - No 47. - P. 144-154.
42. Morelock M. *High IQ children, extreme precocity and savant syndrome* / M. Morelock, D. Feldman / [Eds.: Coleangelo N., Davis G.] // *Handbook of the gifted education*. - [2nd ed.]. - Boston: Allyn & Bacon, 1997. - P. 439-459.
43. *National excellence* / [Ed.: Ross P.]. - Washington DC: U.S. Department of Education, 1993.
44. *Nature, nurture and psychology* / [Ed.: Plomin R.]. - Washington, DC: American Psychological Association, 1997.

45. Neihart M. (2002b). *Gifted children and depression* / [Eds.: Neihart M., Reis S., Robinson N., Moon S.] // *The social emotional development of gifted children: What do we know?* - Waco, TX: Prufrock Press, 2002. - P. 103-112.
46. Neihart M. *Delinquency and Gifted Children* / [Eds.: Neihart M., Reis S., Robinson N., Moon S.] // *The social emotional development of gifted children: What do we know?* - Waco, TX: Prufrock Press, 2002.
47. Neihart M. *The impact of giftedness on psychological well-being: What does empirical literature say?* // *Roeper Review*. - 1999. - No 22(1). - P. 10-17.
48. Neumeister K. *Underachievement vs selective achievement: Delving deeper and discovering the difference* / K. Neumeister, Herbert // *Journal for the Education of the Gifted*. - 2003. - No 26. - P. 221—238.
49. Parke B. N. *Gifted students in regular classrooms*. - Boston: Allyn & Bacon, 1989.
50. Perkins D. *Outsmarting IQ: The emerging science in learnable intelligence*. New York: Free Press, 1995.
51. Perrone P. *Gifted individuals' career development* / [Eds.: Coleangelo N., Davis G.] // *Handbook of the gifted education*. - [2nd ed.]. - Boston: Allyn & Bacon, 1997. - P 398-407.
52. *Program Evaluation in Gifted Education* / [Ed.: Callahan C. M.J. — Thousand Oaks, CA: Corwin Press, 2004. - 168 p. - (Essential readings in gifted education [Eds.: Reis S. et al.]; vol. 11).
53. *Public Policy in Gifted Education* / [Ed.: Gallagher J. J.]. - Thousand Oaks, CA: Corwin Press, 2004. - 216 p. - (Essential readings in gifted education [Eds.: Reis S. et al.]; vol. 12).
54. Purcell J. H. *Total talent portfolio: A systematic plan to identify and nurture gifts and talents* / J. H. Purcell, J. S. Rezzulli. - Mansfield Center, CT: Creative Learning Press, Inc., 1998.
55. Rabinowitz M. *Cognitive structure and process in highly competent performance* / M. Rabinowitz, R. Glaser. - Pittsburgh, PA: Learning Research and Development Center, 1986.
56. Ray B. *Home education across the United States: Family characteristics, student achievement, longitudinal traits*. - Purcellville, VA: Home School Legal Defence Association, 1997.
57. Reis S. M. *Curriculum compacting: A process for modifying curriculum for high ability students* [Videomaterial] / S. M. Reis, D. E. Burns, J. S. Renzulli - Videotape V921. — Storrs, CT: National Research Center for Gifted and Talented, 1992.
58. Reis S. M. *Curriculum Compacting: The Complete Guide to Modifying*. -Mansfield Center, CT: Creative Learning Press, Inc., 1992.
59. Reis S. M. *Gifted girls, twenty-five years later: Hopes realized and new challenges found* // *Roeper Review*. - 2003. — No 25. - P. 154-157.
60. Renzulli J. S. *Enrichment Clusters: A Practical Plan for Real-World, Student-Driven Learning*. - Mansfield Center, CT: Creative Learning Press, 2003.
61. Renzulli J. S. *The schoolwide enrichment model: A how-to guide for educational excellence* / J. S. Renzulli, S. M. Reis. - [2nd ed.]. - Mansfield Center, CT: Creative Learning Press, 1997.
62. Robinson N. M. *Assessing and advocating for gifted students: Perspective for schools and clinical psychologists* 7/ *Senior scholar series*. - Storrs, CT: National Research Center for Gifted and Talented, 2002.
63. Robinson N. *Two tails of the normal curve: Similarities and differences in the study of mental retardation and differences in the study of retardation and giftedness* / N. Robinson, E. Zigler, J. Gallagher // *American psychologist*. - 2000. - No 55(112). - P. 1413-1424.
64. Roeper A. *The young gifted girl: A contemporary review* // *Roeper Review*. - 2003. - No 25. - P 151-153.
65. Schneider W. *Giftedness, expertise, and (exceptional) performance: A developmental perspective* / [Eds.: Heller G., Monks F. J., Sternberg R. J., Subotnik R. F.] // *International handbook of giftedness and talent*. - [2nd ed.]. -New York: Elsevier, 2000. - P. 165-178.
66. Siegler R. *Children's thinking: What develops?* - Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1986.
67. Silverman L. *Upside-down brilliance: The visual-spatial learner*. -Denver. CO: DeLeon, 2002.
68. Silverman L. *Asynchronous development* / [Eds.: Neihart M, Reis S., Robinson N., Moon S.J] // *The social emotional development of gifted children: What do we know?* - Waco, TX: Prufrock Press, 2002. - P. 31—40).
69. Silverman L. *Family counseling with the gifted* / [Eds.: Coleangelo N, Davis GJ] // *Handbook of the gifted education*. - [2nd ed.]. - Boston: Allyn & Bacon, 1997. - P 382-397.
70. Simonton D. *Origin of genius: Darwinian perspectives on creativity*. -New York: Oxford University Press, 1999.

71. *Single sex schooling: Perspectives from practice and research* / [Ed.: Hollinger D.]. - Washington, DC: Office of Education Research and Improvement, U.S. Department of Education, 1993.
72. *Social/Emotional Issues, Underachievement, and Counseling of Gifted and Talented Students* / [Ed.: Moon S. M.]. — Thousand Oaks, CA: Corwin Press, 2004. - 304 p. - (Essential readings in gifted education [Eds.: Reis S. et al.]; vol. 8).
73. Stanley J. A look back at educational non-acceleration: An international tragedy // *Gifted Child Today*. - 1989. - No 12(4).
74. Sternberg R. *The nature of crativity: Contemporaty psychological perspectives*. - Cambridge, MA: Cambridge University Press, 1991.
75. Subotnik R. *Genius revised: High IQ children grow up* / R. Subotnik, L. Kassar, E. Summers, Wasser A. - Norwood, NJ: Ablex, 1993.
76. Treffinger D. *Assessing creativity: A guide for educators* / D. Treffinger, G. Young, E. Selby, C. Sheperdson. - Storrs, CT: National Research Center for Gifted and Talented, 2002.
77. *Twice-Exceptional and Special Populations of Gifted Students*. / [Ed.: Baum S. M.]. - Thousand Oaks, CA: Corwin Press, 2004. - 184 p. - Essential readings in gifted education [Eds.: Reis S. et al.]; vol. 7).
78. VanTassel-Baska J. *Excelence in educating gifted and talented learners*. - [3d ed.]. - Denver: Love Publishing, 1998.
79. White W. A forty year follow up of students who attended Leta Hallingworth's school for gifted children / W. White, J. Renzulli // *Roeper Review*. - 1987. - No 10(2). - P. 89-94.

УДК 377

Н.В. ДУПАК

ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Анотація. У статті аналізуються тенденції розвитку британської моделі підвищення кваліфікації вчителів, найбільш характерні особливості її організації, спрямованої на задоволення реальних потреб освітньої системи; обумовлюються можливості творчого використання ідей зарубіжного досвіду у вітчизняному освітньому просторі.

Ключові слова: глобалізація, стандартизація освіти, підвищення кваліфікації, безперервна освіта, професійні стандарти, професійна компетентність, якість освіти.

Анотация. В статье анализируются тенденции развития британской модели повышения квалификации учителей, наиболее характерные особенности ее организации, направленной на удовлетворение реальных нужд образовательной системы; обуславливаются возможности творческого использования идей зарубежного опыта в отечественном образовательном пространстве.

Ключевые слова: глобализация, стандартизация образования, повышение квалификации, непрерывное образование, профессиональные стандарты, профессиональная компетентность, качество образования.

Annotation. Progress of the British model of in-plant training of teachers trends, most characteristic features of its organization, directed on satisfaction of the real needs of the educational system, are analysed in the article; obuslavliyayutsya possibilities of the creative use of ideas of foreign experience are in domestic educational space.

Keywords: globalization, standardization of education, in-plant training, continuous education, professional standards, professional competence, quality of education.

В умовах глобалізації, що здійснює вплив на сфери економіки, культури й інформації, інтернаціоналізації зв'язків і зростаючої мобільності людей, революції в засобах комунікації, широкого проникнення комп'ютеризації у повсякденне життя й у світ праці виникає об'єктивна потреба в об'єднанні зусиль дослідників